

Partimotion

Motion till riksdagen 2015/16:187

av Jonas Sjöstedt m.fl. (V)

Klimaträttvisa

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning	1
2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning	4
4	Vänsterpartiets utgångspunkter i klimatpolitiken	4
4.1	Rättvist miljöutrymme	4
4.2	Klimaträttvisa	5
4.3	Klimat, klass och kön	5
4.4	Rika påverkar klimatet mest	5
4.5	Fattiga drabbas hårdast	6
4.6	Män har större klimatpåverkan än kvinnor	7
4.6.1	Fakta om mäns större klimatpåverkan	7
4.6.2	Kvinnor mest utsatta	8
4.6.3	Fakta om kvinnors utsatthet	8
5	Sverige inför klimatmötet i Paris	9
5.1	Klimatförändringarna – det vetenskapliga läget	10
5.1.1	Räcker tvågradersmål?	11
5.2	Nya klimatmål inför Paris	12
5.3	Sverige måste ta eget ansvar	13
5.4	EU måste höja klimat- och energimål till 2030	14
5.5	Bindande och rättvisa klimatavtal	16
5.6	Klimatfinansiering	17
5.7	En internationell översyn krävs av CDM	18
5.8	Tekniköverföring	19

5.9	Genusperspektiv på klimatåtgärder	20
6	Klimatpolitik i Sverige	20
6.1	Inför nationellt förbud mot fossil utvinning	20
6.2	Avveckla Vattenfalls brunkolsverksamhet i Tyskland	21
6.3	Tydliggör konsumtionens påverkan på klimatet	21
6.4	Minska köttkonsumtionen	22
6.5	Utred koldioxidransonering	23

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inför klimatförhandlingar bör ansluta sig till de forskare, nationer och organisationer som föreslår en målsättning om att begränsa temperaturhöjningen till maximalt 1,5 grader och att stabilisera koldioxidhalten vid 350 ppm och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inför klimatförhandlingar bör verka för att metoden Greenhouse Development Rights (GDR) får genomslag i kommande avtal och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om klimatmål för Sverige till 2020 och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att till år 2050 ska de totala utsläppen av växthusgaser i Sverige vara nära noll utan kompensation genom kolsänkor och utsläppskrediter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inför klimattoppmötet i Paris COP 21/CMP 11 bör presentera en egen nationell målsättning för utsläppsminskningar i form av s.k. INDC (Intended Nationally Determined Contributions) och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om EU:s klimat- och energimål till 2030 och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU antar en målsättning att nå nollutsläpp vid senast 2050 och att all elproduktion då ska vara förnybar och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om reformering av EU:s handelssystem med utsläppsrätter och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att det internationella klimatavtal som sluts efter Kyotoprotokollet ska vara legalt

- bindande och att avtalet ska vara rättvist i så måtto att industriländer ska ta ett större ansvar än utvecklingsländer och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att en konsumtionsbaserad bokföring blir central i de internationella klimatförhandlingarna och tillkännager detta för regeringen.
 11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att klimatfinansiering inte ska ske på bekostnad av gjorda åtaganden rörande utvecklingsbistånd, dvs. finansieras utanför det ordinarie biståndet med nya additionella medel, och tillkännager detta för regeringen.
 12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i internationella klimatförhandlingar och andra forum bör verka för att grön teknik som begränsar klimatförändringarna bör ges samma undantag inom TRIPS-avtalet som livsbesparande mediciner och tillkännager detta för regeringen.
 13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör vara drivande för att jämställdhetsperspektivet och vikten av kvinnors delaktighet särskilt lyfts fram i alla klimatpolitiska sammanhang internationellt och tillkännager detta för regeringen.
 14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett nationellt förbud mot utvinning av fossil energi bör införas och tillkännager detta för regeringen.
 15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunal vetorätt mot utvinning av fossil energi bör införas och tillkännager detta för regeringen.
 16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Naturvårdsverket bör ges i uppdrag att till sin årliga officiella statistik av växthusgasutsläpp i Sverige som rapporteras till FN:s klimatkonvention även rapportera de konsumtionsbaserade utsläppen och tillkännager detta för regeringen.
 17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en handlingsplan bör tas fram för hur klimatpåverkan av livsmedelskedjan, inklusive animalieproduktionen, ska minskas och tillkännager detta för regeringen.
 18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utredning bör tillsättas för att belysa effekterna av att införa koldioxidransonering i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

Vänsterpartiet är ett socialistiskt och feministiskt parti på ekologisk grund. Vårt mål är att förverkliga ett samhälle grundat på demokrati, jämlikhet och solidaritet, ett samhälle

befriat från klass- och könsförtryck, ett rättvist och ekologiskt hållbart samhälle där kvinnor och män bygger sin egen framtid i frihet och samverkan.

Jorden förser oss människor med många naturresurser. Men naturresurserna är inte oändliga. Jorden har en ekologisk bärkraft som vi inte kan överskrida. Det gör att miljöfrågan i grunden är en fråga om fördelning av knappa resurser. Miljöpolitik handlar därför också om rättvisa och solidaritet. Vi anser att länder, regioner och individer måste hålla sig inom ett rättvist miljöutrymme, dvs. den mängd resurser som vi kan använda utan att tvinga andra människor att använda sig av en mindre mängd resurser, nu eller i framtiden.

Politik för klimaträttvisa handlar om att verka för goda och rättvisa levnadsförhållanden lokalt och samtidigt ta ansvar för klimatkonsekvenser som drabbar andra regioner eller länder. Individuella beslut kan i viss mån påverka i vilken grad man lever miljövänligt eller inte, men för en enskild individ kan det vara svårt att påverka sin miljö i någon större utsträckning. Därför krävs det politiska lösningar på klimatproblemen.

4 Vänsterpartiets utgångspunkter i klimatpolitiken

4.1 Rättvist miljöutrymme

Vänsterpartiet eftersträvar att länder, regioner och individer måste hålla sig inom ett rättvist miljöutrymme, dvs. den mängd resurser som vi kan använda utan att tvinga andra människor att använda sig av en mindre mängd resurser, nu eller i framtiden.

Tanken om ett rättvist miljöutrymme har två beståndsdelar. Den första delen är den grundläggande utgångspunkten att det finns ett givet ”miljöutrymme” som vi människor har att röra oss inom. Vi har bara en jord med vissa givna ekologiska ramar. De ramarna kan inte tänjas hur som helst, utan vi måste se till att leva inom dem. Lever vi över ett givet miljöutrymme, över ett ekosystems bärkraft, drabbar det oss själva men även andra länders invånare eller kommande generationer. På samma sätt drabbar tidigare generationers överskridande av ramarna oss i dag. Vi kan inte alltid helt objektivt slå fast hur stort miljöutrymmet är, men vi kan göra kvalificerade bedömningar, exempelvis gällande nivåer av klimatpåverkande växthusgaser.

Den andra delen av det rättvisa miljöutrymmet är frågan om ”rättvisa”. Miljöfrågan, och i synnerhet klimatförändringen, är i grund och botten en fråga om fördelning av resurser. Om man tror på alla människors lika värde borde tillgången till pengar inte vara grunden för en fördelning av världens resurser. Jorden är vårt gemensamma arv och borde då också förvaltas på det sättet. Men i dag är det de individer, företag och länder med mycket pengar som lägger beslag på en långt mycket större andel av det

totala miljöutrymmet än vad fattiga länder eller individer gör. Det är inte rättvist. Det behövs politiska beslut för att rika länder ska minska sin miljö- och klimatpåverkan och för att fattiga länder ska få möjligheten att utvecklas.

4.2 Klimaträttvisa

Vänsterpartiet strävar efter klimaträttvisa. Med det menar vi att vi tittar specifikt på klimatförändringarna utifrån ett rättviseperspektiv och på vem som påverkar respektive drabbas av klimatförändringarna. Situationen i världen i dag kan betecknas som djupt orättvis utifrån ett klimaträttviseperspektiv. Världens rika människor har orsakat klimatförändringarna och har fortfarande störst påverkan på klimatet. De som drabbas är däremot världens fattiga människor. Utifrån ett klimaträttviseperspektiv är det, vilket också slås fast i FN:s klimatkonvention, de rika länderna som har det historiska ansvaret för klimatförändringarna och som nu även har det största ansvaret för att minska sina utsläpp. Dessutom måste de rika länderna ge stöd till de fattiga länderna som drabbas av klimatförändringarna.

4.3 Klimat, klass och kön

Det finns stora skillnader mellan fattiga och rikas klimatpåverkan även inom länder. Vi anser att det behöver synliggöras vilka som överskrider sitt miljöutrymme och med hur mycket, såväl nationellt som globalt. Att synliggöra ojämlikheterna är att visa hur det globala klassamhället ser ut i praktiken.

Debatten som förs om klimatet fäster knappt någon uppmärksamhet alls på kön, trots att det är kvinnor som drabbas hårdast av miljöförändringarna samtidigt som det är män som belastar miljön mest, i såväl rika som fattiga länder. Det handlar om makt och resurser, och världens kvinnor har alltså inte jämställda levnadsvillkor i förhållande till män. Därför är det nödvändigt att lyfta klimatfrågorna ur ett genusperspektiv.

4.4 Rika påverkar klimatet mest

Både fattiga och rika människor är en del av problemen när det gäller dagens konsumtion – fattiga för att de har tillgång till för lite resurser och rika för att de använder för mycket resurser. Fattiga människors låga konsumtion och påverkan på miljön utgör på ett sätt en räddning för rika människor eftersom de fattiga i så begränsad utsträckning tär på mänsklighetens gemensamma resurser.

I hela världen beräknas över en miljard människor leva i extrem fattigdom och 870 miljoner är kroniskt undernärda. I länderna i Afrika söder om Sahara dör ett av elva barn innan de fyller fem. Det innebär att barnadödligheten i denna region är nästan 15 gånger så hög som i den rikare delen av världen (Unicef, 2014). Ungefär en femtedel

av världens befolkning har inte tillgång till elektricitet. I denna situation är utveckling det överordnade målet för dessa utvecklingsländer.

Dagens i-länder har under de senaste 200 åren gynnats av en koldioxidintensiv produktion och har stått för uppemot 80 procent av de utsläpp av växthusgaser som människan gett upphov till, och skillnaderna i utsläppen består än i dag. Höginkomstländer släpper ut stora mängder koldioxidekvivalenter (CO₂e) per person och år: Australien 28,5 ton, USA 19,9 ton, Kanada 20,5 ton, Tyskland 11,0 ton, Japan 10,5 ton och Sverige 5,6 ton. Det ska jämföras med utvecklingsländernas utsläpp: Kina 8,1 ton, Indien 2,4 ton, Bangladesh 1,0 ton, Malawi 0,6 ton, Liberia 0,4 ton, Etiopien 1,3 ton och El Salvador 1,9 ton. (World Resource Institute 2015, beräknade utsläpp för år 2012).

Även inom länder finns stora skillnader i miljöpåverkan. Enligt KTH-avhandlingen (Karin Bradley, *Just environments: Politicising Sustainable Urban Development*, 2009) har låginkomsttagare ofta mindre miljöpåverkan än de med högre inkomster. Ensamstående kvinnor med barn, boende i hyresrätt och personer med låg inkomst tillhör de grupper som bidrar minst till klimatförändringarna. Oavsett om de sopsorterar och handlar ekologiskt eller inte har låginkomsttagare en mindre miljöpåverkan än höginkomsttagare. Det beror på att låginkomsttagare har mindre bostäder, åker mer kollektivt och konsumerar mindre. Växthusgasutsläppen följer sålunda tydligt hushållens inkomster. Ju högre inkomst desto högre utsläpp (Naturvårdsverket rapport 5903 *Konsumtionens klimatpåverkan*, 2008). Statistiska centralbyrån beräknade 2013 hushållens utsläpp av koldioxid och resultatet bekräftar tidigare studier. Utsläppen är lägst från ensamstående föräldrar och en viktig förklaring till skillnader mellan olika typer av hushåll är den disponibla inkomsten. Om man har högre inkomster har man större möjligheter att konsumera mer och därmed bidra till större utsläpp.

4.5 Fattiga drabbas hårdast

De länder som släpper ut mest växthusgaser är de som drabbas lindrigast av växthuseffekten. I stället är det utvecklingsländer som kommer att få bära 75–80 procent av klimatförändringarnas skador och kostnader, enligt Världsbanken (*World Development Report*, 2010). I FN:s klimatpanels delrapport om klimatpåverkan i mars 2014 konstateras att livet och försörjningsmöjligheterna för hundratals miljoner människor redan är påverkade av klimatförändringarna. De fattiga och redan utsatta i världen drabbas värst av värme, torka, översvämningar, sjukdomar och bristande vattenkvalitet. Oavsett om fattiga och marginaliserade grupper lever i rika eller fattiga länder drabbas de värst. Många ekosystem har försvagats i produktionsförmåga och

förmår inte generera för människan nödvändiga tjänster som matproduktion, rent vatten och klimatreglerande funktioner. Nödvändiga grödor riskerar därmed att minska vilket kan leda till försvagad livsmedelsförsörjning, hungerkatastrofer och massflyttningar.

Klimatkatastrofer har under många år drivit många människor på flykt, men år 2014 var första året som en asylansökan med klimatförändringarna som skäl gick igenom. Det skedde när en familj från ögruppen Tuvalu i Polynesien fick uppehållstillstånd i Nya Zeeland.

4.6 Män har större klimatpåverkan än kvinnor

Klimat och kön har starka kopplingar. Våra möjligheter och livsvillkor påverkas starkt av kön eftersom inkomst, förmögenhet och konsumtion är påtagligt könsrelaterad. Kvinnor som grupp står för en mindre del av det samlade konsumtionsutrymmet, inte minst i fråga om transporter, både för att de har mindre resurser än män och av sociala skäl. Detta gäller både bland rika och fattiga människor i Sverige.

Konsumtionsmönstren i fattiga länder skiljer sig markant med avseende på kön, t.ex. genom att pojkars och mäns behov av sjukvård och utbildning prioriteras framför flickors och kvinnors (Gerd Johnsson-Latham, En studie om jämställdhet som förutsättning för hållbar utveckling, Rapport till Miljöårsberedningen, MVB 2007:02). Samtidigt är kvinnor genomgående mer engagerade i klimatfrågan än vad män är. Kvinnor anser också i större utsträckning att klimatfrågan är viktig och är mer villiga att genomföra åtgärder än vad män är (ARS research, 2007 i Annika Carlsson-Kanyama m.fl., Kvinnor, män och energi: makt, produktion och användning, FOI 2008).

4.6.1 Fakta om mäns större klimatpåverkan

Män som grupp förbrukar mer energi. Ensamstående män utan barn i Sverige gör av med 20 procent mer energi än kvinnor i samma situation (Carlsson-Kanyama A, Råty R 2008. Kvinnor, män och energi: makt, produktion och användning FOI-R-2513).

Män tar bilen oftare. En mycket liten grupp, 10 procent av alla bilförare, primärt män, står för 60 procent av allt bilkörande (MVB 2007:02). Jämfört med kvinnors transportsätt är mäns transporter avsevärt mer energikrävande. Hela 40 procent av männens totala energianvändning går till transporter, medan motsvarande andel för kvinnor bara är 25 procent. Det har visat sig vara betydligt svårare att förändra mäns transportsätt för att minska klimatpåverkan. Också skillnaderna mellan unga kvinnor och män är tydliga när det gäller energianvändningen för transporter, vilket betyder att könsskillnaderna sannolikt kommer att bestå i framtiden (FOI 2008). En man färdas i genomsnitt 32,8 km per dag med bil, att jämföra med kvinnor som färdas i genomsnitt

23,1 km (Trafikanalys RVU 2011-2014). Kvinnor köper även i större utsträckning än män bränslesnåla bilar (Energiindikatorer 2015).

Män har större klimatpåverkan i alla inkomstgrupper. Skillnaderna i totala nivåer av energiförbrukning beror mycket på utgifternas storlek och det gäller både kvinnor och män. Men kvinnors och mäns energiintensitet skiljer sig i alla inkomstgrupper enligt studien. Män har en högre energiintensitet (MJ per krona) för sina inköp relativt kvinnor i alla inkomstgrupper (FOI 2008).

4.6.2 Kvinnor mest utsatta

Kvinnor och män påverkas olika av klimatförändringarna. Därför bör inte politiska åtgärder mot klimatförändringarna vara könsneutrala. Kvinnor och män, särskilt i fattiga länder, har olika ansvar, sårbarhet och skilda förutsättningar att minska utsläppen samt anpassa sig till klimatförändringarna. Mycket tyder på att klimatförändringarna kommer att få särskilt allvarliga konsekvenser för kvinnor.

4.6.3 Fakta om kvinnors utsatthet

Kvinnor tillhör en stor del av världens fattiga människor och är därför, liksom barnen som oftast är kvinnors ansvar, mer sårbara än män för miljöförändringars negativa effekter. Kvinnors sårbarhet för klimatförändringarna påverkas av utbildningsnivå, sociala nätverk, delaktighet i lokala organisationer, tillgång till finansiella tjänster och hur stora tillgångar de äger i övrigt (Världsbanken, World Development Report, 2010).

Ett flertal faktorer bidrar till att kvinnor och flickor drabbas hårdare av klimatförändringarnas negativa effekter: brist på politisk och ekonomisk makt, små ekonomiska tillgångar, sämre arbetsmarknadsmässiga förutsättningar, etablerade könsroller och i viss utsträckning biologiska skillnader (FOI rapport 3405, 2012).

Kvinnor är utsatta för större risker under och efter miljökatastrofer. Att över 75 procent av de omkomna i och med tsunamin 2004 i den indonesiska provinsen Aceh var kvinnor tyder på att skillnader i levnadssätt mellan könen påverkar möjligheten till överlevnad när naturmiljön drastiskt förändras (Moustgaard Climate change hits poor women hardest, 2009).

Förändringar i tillgång på naturresurser påverkar i högre grad kvinnor än män. Fattiga är generellt sett mycket beroende av naturresurser i sin omgivning. När exempelvis avskogning sker påverkar den kvinnors tillvaro starkt då tillgången till skogens frukter, ved, byggmaterial och medicinska växter förloras. Dessa är oftast avgörande för inte minst kvinnors möjlighet att överleva och generera inkomst till hushållet (Sida, Civil Society and Climate Justice Overview, 2008).

Kvinnor är mindre sårbara om de har samma rättigheter som män. På platser där kvinnor och män har likvärdiga ekonomiska och sociala rättigheter påverkar klimatförändringarna kvinnor och män på liknande sätt. Eftersom mäns och kvinnors miljöpåverkan skiljer sig åt och män och kvinnor drabbas på olika sätt och i olika grad av klimatförändringarna är det viktigt att kvinnor inkluderas i beslutsfattandet om klimatfrågor och inkluderas i arbete som berör miljö och livsvillkor (Världsbanken, World Development Report, 2010).

Även beträffande kvinnors delaktighet i klimatarbetet finns stora skillnader. Världsbankens World Development Report 2010 konstaterar bl.a. följande om kvinnors delaktighet:

- Kvinnor är nödvändiga i klimatarbetet. Kvinnor representerar åtminstone hälften av världens jordbrukare. Utsläppsminskningar och anpassningsåtgärder, speciellt inom skogsbruket och jordbruket, går inte att förverkliga utan att använda kvinnors kunskaper och delaktighet.
- Välfärden före, under och efter extrema naturkatastrofer kan förbättras genom att inkludera kvinnor i katastrofhanteringen och rehabiliteringen. I motsats till andra ställen som råkade ut för många dödsfall i samband med orkanen Mitch 1998, drabbades staden La Masica, Honduras, inte av några dödsfall. En bidragande orsak var att kvinnor i förväg hade fått utbildning i att tolka tidiga varningstecken och i riskhantering. Detta projekts slutsats var även att efter katastrofen utsattes man för mindre korruption vid distributionen av mat och för en mer rättvis fördelning av maten när kvinnor ansvarade för hanteringen.
- Kvinnor kan förbättra den biologiska mångfalden och vattenhanteringen. Ett program mot ökenspridning i Tunisien, som pågick mellan 2001 och 2006, bjöd in kvinnor för att bl.a. dela med sig av sina kunskaper om vattenhanteringen. Projektet resulterade i att kvinnor genomförde ett effektivt vatteninsamlings- och förvaringssystem. Den förbättrade vattenhanteringen ledde bl.a. till att växtligheten ökade och den biologiska mångfalden skyddades.

5 Sverige inför klimatmötet i Paris

Från den 30 november till den 11 december 2015 samlas världens länder i Paris för COP 21/CMP 11, det tjugoförsta partsmötet under FN:s klimatkonvention. Mötet är av stor betydelse då ambitionen är att enas om ett nytt globalt klimatavtal som ska gälla från år 2020 då Kyotoprotokollets andra åtagandeperiod avslutas. Sverige har, förutom att verka för klimatomställningen på hemmaplan, ett stort ansvar för att bidra till

tillräckliga utsläppsminskningar och ökat samarbete med de minst utvecklade länderna samt för åtgärder till dem som är mest utsatta för klimatförändringarnas effekter.

5.1 Klimatförändringarna – det vetenskapliga läget

FN:s klimatpanels (IPCC) fjärde utvärderingsrapport 2007 hade stor betydelse för att tydliggöra och underbygga det hot som den globala uppvärmningen utgör.

Klimatpanelen kom i rapporten fram till att utsläppen till år 2050 måste minska med 50–85 procent (jämfört med år 2000) om temperaturökningen ska begränsas till 2–2,4 grader (jämfört med förindustriell nivå). Utsläppen måste dessutom nå sin topp senast 2015. Det innebär att koldioxidhalten i atmosfären ska ligga mellan 350–400 ppm (parts per million).

När IPCC 2013 presenterade den första rapporten i sin femte utvärdering redogjorde man för den naturvetenskapliga grunden. Forskningen visar jämfört med den förra rapporten att den globala uppvärmningen tydligare kan knytas till människans aktiviteter. Den globala medeltemperaturen har ökat med i genomsnitt 0,85 grader mellan 1880 och 2012. De tre senaste decennierna har varit varmare vid jordytan än samtliga tidigare årtionden sedan 1850. På norra halvklotet är de senaste tre decennierna sannolikt den varmaste 30-årsperioden under de senaste 1 400 åren. Samtidigt som det blivit varmare i atmosfären har det också blivit varmare i haven.

Förutom att landisar och glaciärer minskar i omfattning så sker också en ökning i avsmältningens hastighet. Avsmältningen har skett snabbare under det senaste decenniet än under det föregående. Förändrade mönster för extrema väder- och klimathändelser har observerats sedan omkring 1950. Det har t.ex. skett en minskning i antal och intensitet av kalla extremer och ökning i antal och intensitet av varma extremer. Sett över tidsperioden 1901–2010 har den genomsnittliga havsnivån stigit med 0,19 meter. För växthusgaserna koldioxid, metan och lustgas står det nu klart att halterna är högre än under de senaste 800 000 åren och att ökningen beror på mänsklig aktivitet. Informationen som hämtats ur isborrkärnor från Antarktis visar även att ökningstakten under det senaste århundradet saknar motstycke för de senaste 22 000 åren (Naturvårdsverket Rapport 6592, 2013). År 2014 var det varmaste uppmätta året hittills.

Drivkrafterna bakom den observerade förändringen i klimatsystemet är de faktorer som påverkar jordens energibalans. Måttet för detta kallas strålningsdrivning. Strålningsdrivningen jämför förhållanden före industrialismens början och i dag. Rapporten slår fast att klimatmodellerna blivit bättre sedan utvärderingsrapporten 2007. Man kommer fram till att den s.k. klimatkänsligheten, som beskriver hur klimatsystemet på lång sikt svarar på en ändring i strålningsdrivningen motsvarande en fördubbling av

koldioxidhalterna jämfört med förindustriella förhållanden, är 1,5 till 4,5 grader (Naturvårdsverket Rapport 6592, 2013). Sedan industrialismens början har mängden koldioxid i atmosfären ökat från knappt 280 ppm till nuvarande 400 ppm.

Klimatförändringen går att begränsa men detta kräver omfattande minskningar i koldioxidutsläpp vilket visas mycket tydligt i de olika klimatscenarier som IPCC visar i delrapporten. Under 2000-talet förväntas temperaturökningen sannolikt överstiga 1,5 grader jämfört med förindustriella förhållanden för samtliga scenarier utom ett. Samtidigt är det osannolikt att den blir större än fyra grader i samtliga klimatscenarier utom ett. Kontrasterna mellan blöta och torra regioner kommer i allmänhet att bli starkare och nederbördsextremer förväntas bli fler och mer intensiva i de flesta tempererade landområden och tropikerna. I jämförelse med den fjärde utvärderingsrapporten är höjningarna av havsnivån för år 2100 i de nya scenarierna något högre (Naturvårdsverket Rapport 6592, 2013).

5.1.1 Räcker tvågradersmål?

Klimatforskaren James Hansen m.fl. har kraftigt ifrågasatt tvågradersmålet och menar att det kan få förödande effekter. Man har bl.a. lyft fram riskerna för ett ”albedo-omslag”, dvs. en kraftig minskning av snö- och istäckta ytor med resultatet att mindre solinstrålning reflekteras tillbaka ut i atmosfären och i stället absorberas med resultatet att det blir ännu varmare. Detta skulle ytterligare förstärka temperaturhöjningen vid polerna med isavsmältning som följd, och med en mycket kraftigare havshöjning än beräknat. Dessutom uppmärksammades att IPCC:s klimatmodeller för havshöjning inte inbegrep isavsmältningen eller metanutsläppen från en tinande tundra. James Hansen identifierar 350 ppm som ett vetenskapligt utsläppsmål och får även stöd i detta genom en annan studie av professor Johan Rockström, tidigare vid Stockholm Environment Institute (SEI), som klassificerar det som ett planetärt gränsvärde.

I samband med de vetenskapliga rönen för att stabilisera koldioxidkoncentrationen på 350 ppm (jämfört med dagens 400 ppm) och en global uppvärmning på högst 1,5 grader startades en global opinion för denna målsättning. Bakom kravet står ett hundratal utvecklingsländer och önationer som drabbas hårdast av klimatförändringarna.

SMHI överlämnade i september 2011 rapporten ”Uppdatering av den vetenskapliga grunden för klimatarbetet” (SMHI, september 2011) till regeringen om vad som hänt inom den senaste forskningen sedan IPCC:s sammanställning 2007. Även denna rapport visar att forskningen nu ser större och värre konsekvenser än 2007. Havsnivåhöjningen bedöms kunna bli än större detta århundrade och våra ekosystem, inte minst de marina,

är under ett större hot än vad som befarades för fem år sedan. SMHI har studerat ett antal simuleringar för att se vilka utsläppsmål som krävs för att nå olika temperaturmål. För att med en sannolikhet på 70 procent nå ett globalt 1,5 graders mål krävs sannolikt globala nollutsläpp redan runt 2050.

5.2 Nya klimatmål inför Paris

Det vetenskapliga underlaget har stärkt bilden av att klimatförändringarna är omfattande. Att hålla fast vid ett mål om högst två graders global uppvärmning innebär stor osäkerhet och ökar riskerna för en katastrofal klimatförändring.

Vetenskaplig solid grund finns för att anta en målsättning om att begränsa temperaturhöjningen till maximalt 1,5 grader och att stabilisera koldioxidhalten vid 350 ppm. Sverige bör inför klimatförhandlingar ansluta sig till de forskare, nationer och organisationer som föreslår en målsättning om att begränsa temperaturhöjningen till maximalt 1,5 grader och att stabilisera koldioxidhalten vid 350 ppm. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I likhet med andra industrialiserade länder har Sverige ett stort historiskt ansvar för sina utsläpp som starkt bidragit till klimatkrisen. I-länderna har fyllt en mycket stor del av det totala utsläppsutrymmet och därmed begränsat andra länders utveckling. Man kan därför på goda grunder hävda att Sverige har en klimatskuld. I en strävan efter att utsläppen per capita ska jämnas ut mellan länder är det därför rimligt att även hänsyn tas till det historiska ansvaret. I metoden Greenhouse Development Rights (GDR) etableras en global utsläppsbudget och krav på att utsläppsminskning och finansiering fördelas mellan länder efter historiskt ansvar och ekonomisk förmåga. Sverige bör inför klimatförhandlingar verka för att metoden Greenhouse Development Rights (GDR) får genomslag i kommande avtal. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För att uppnå ett globalt 1,5-gradersmål anser Vänsterpartiet att Sverige måste skärpa sina nationella utsläppsminskningmål till år 2020 och 2050.

Till år 2020 ska, enligt Vänsterpartiets mening, de totala utsläppen av växthusgaser i Sverige minska med minst 45 procent (jämfört med 1990) genom åtgärder inom landet. För den icke handlande sektorn, blir klimatmålet minskningar med 52 procent i Sverige jämfört med 1990. I ton räknat handlar klimatmålet om att minska utsläppen med 32,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter (CO₂e) i Sverige. Utsläppen ska minska från 72,3 miljoner ton CO₂e 1990 till 39,8 miljoner ton CO₂e 2020. Sverige ska även hjälpa andra länder att kraftigt minska sina utsläpp genom klimatbistånd och

klimatfinansiering inom främst FN:s regi. Vad som ovan anförts om klimatmål för 2020 bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För att Sverige ska ta sin del av det globala ansvaret för att begränsa den globala uppvärmningen till under två grader krävs att våra utsläpp av växthusgaser är nära noll senast år 2050. Sverige har för närvarande en vision om att nettoutsläppen av växthusgaser ska upphöra till 2050. Men visionen baserar sig på att man kan inkludera koldioxidupptag i våra skogar (kolsänkor) och köpa utsläppsätter. Vänsterpartiet anser att Sverige har ett historiskt ansvar som industriland att lämna fossilberoendet senast år 2050 genom inhemska åtgärder och utan att kompensera för utsläpp genom kolsänkor och utsläppskrediter. Sverige bör därför anta följande klimatmål till år 2050: Till år 2050 ska de totala utsläppen av växthusgaser i Sverige vara nära noll utan kompensation genom kolsänkor och utsläppskrediter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet vill samtidigt tydliggöra att oaktat att skogens koldioxidupptag enligt vår uppfattning inte bör minska våra ambitioner om fossiloberoende, så är dess betydelse stor för en hållbar omställning. Både ett ökat skydd av skog samt en ökad användning av dess råvaror i form av bl.a. byggnader i trä, biobränsle och nya cellulosebaserade produkter är en stor tillgång i Sveriges strävan att lämna fossilberoendet.

5.3 Sverige måste ta eget ansvar

Vänsterpartiet anser att Sverige ska tillhöra de ledande länderna i världen i klimatomställningen. Vi anser därför att det är dags att ställa om Sverige på allvar samt att Sverige ska inta tätt positionen för klimatet och planetens överlevnad.

Mer än en tredjedel av den tidigare regeringens klimatåtgärder gjordes genom uppköp av billiga och osäkra utsläppskrediter i andra länder. Den borgerliga regeringen drev dessutom denna politik på EU-nivå och underminerade EU:s klimat- och energipaket genom att tillåta stora uppköp av utsläppskrediter i stället för investeringar på hemmaplan.

Mekanismen för ren utveckling (Clean Development Mechanism, CDM) är en av Kyotoprotokollets två projektbaserade mekanismer. Dess uttalade mål är att bidra till en hållbar utveckling i utvecklingsländer och samtidigt hjälpa industriländer att nå sina klimatmål. CDM tillkom emellertid inte för att i första hand öka takten i utsläppsminskningarna utan istället för att flytta genomförandet av redan beslutade åtgärder från industriländerna till platser där de är billigare att genomföra. Det innebär

att rika länder genom investeringar i CDM-projekt kan köpa utsläppskrediter från fattiga länder och sedan tillgodoräkna sig dessa som sina egna utsläppsminskningar.

I sin argumentation brukade den borgerliga regeringen hävda att dess köp av utsläppskrediter var ”stöd till utvecklingsländer”, vilket är missvisande då syftet inte var att stödja utvecklingsländer utan att köpa sig fri från att vidta klimatåtgärder på hemmaplan. Men metoden har allvarliga brister. CDM innebär att nödvändiga investeringar på hemmaplan uteblir och risken är stor att klimatmål inte nås. Riksrevisionen har granskat den svenska stora användningen av CDM och fört fram befogad kritik i rapporten ”Klimatinsatser utomlands – statens köp av utsläppskrediter”, RiR 2011:8. Vi välkomnade rapporten och ser skäl för att åter genomföra en stor utvärdering av utsläppskrediterna.

Den nuvarande regeringen har hittills gett tvetydiga budskap kring hur utsläppskrediter ska användas i framtiden – om de ska kunna användas för att uppnå de nationella reduktionsmålen eller inte. Vi menar att internationella klimatinvesteringar är nödvändiga men att dessa inte bör användas för att nå det nationella klimatmålet. I stället för köp av utsläppskrediter med tveksam miljöeffekt vill Vänsterpartiet driva en politik för kraftfulla klimatinvesteringar i utvecklingsländerna. Det ska vara investeringar som bidrar till nya minskningar av utsläppen och som inte ska användas för att nå vårt nationella klimatmål. Mot bakgrund av det anförda anser Vänsterpartiet att Sveriges köp av utsläppskrediter via CDM för att uppnå det nationella klimatmålet ska upphöra.

5.4 EU måste höja klimat- och energimål till 2030

Europeiska rådet fattade 2014 beslut om nya klimat- och energimål för EU till 2030. Beslutet blev kraftigt urvattnade målsättningar, långt ifrån vad EU behöver göra för att förhindra en okontrollerbar och farlig klimätförändring. Enligt beslutet ska växthusgaserna minska med minst 40 procent jämfört med 1990 års nivå. Andelen förnybar energi ska vara 27 procent och målet för energieffektivisering landade på 27 procent.

På klimattoppmötet i Lima, COP 20, i fjol beslutades att alla parter ska presentera s.k. INDC (Intended Nationally Determined Contributions), dvs. hur man avser bidra för att minska utsläppen av växthusgaser. Parternas samlade bidrag kommer att vara grund för den rapport som sekretariatet för FN:s klimatkonvention (UNFCCC) sammanställer inför klimattoppmötet i Paris COP 21.

När EU i mars 2015 presenterade sin INDC med målsättningen att minska sina utsläpp med 40 procent till 2030 bekräftades att EU behåller sina låga klimatambitioner.

Det skickar knappast positiva signaler till klimatförhandlingarna i Paris. Regeringen har inför klimatmötet i Paris som strategi att EU ska höja sin ambition vad gäller utsläppsreduktioner om 50 procent till 2030. Vi välkomnar regeringens ambition i detta avseende men anser att även en sådan ambitionsnivå är otillräcklig för att möta det ansvar som är rimligt att kräva av EU. Den svenska regeringen har inte heller valt att presentera något eget svenskt klimatbidrag inför klimattoppmötet i Paris. Det innebär att den svenska positionen i förhandlingarna blir exakt samma som EU:s bidrag. Vänsterpartiet anser att Sveriges strategi inför Paris bör vara att skärpa EU:s klimatåtaganden till ansvarsfulla nivåer. Vi anser också att Sverige borde presentera ett eget klimatbidrag, INDC, som går utöver och kompletterar EU:s bidrag. Det skulle sända positiva signaler inför klimatförhandlingarna och visa att Sverige tar sitt ansvar för sina historiska utsläpp samt vill driva på såväl klimatförhandlingarna som EU. Sverige bör inför klimattoppmötet i Paris COP 21/CMP 11 presentera en egen nationell målsättning för utsläppsminskningar i form av s.k. INDC (Intended Nationally Determined Contributions). Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige bör verka för att EU antar följande klimat- och energimål för 2030. Till 2030 ska utsläppen av växthusgaser minska med minst 60 procent, jämfört med 1990, och minskningarna ska göras inom Europa. Energiproduktionen ska 2030 bestå av minst 45 procent förnybar energi. Alla verksamheter ska åläggas att energieffektivisera sin verksamhet med 40 procent. Detta ska vara bindande krav med åtaganden för alla EU-länder. Givet att världens utsläpp fortsätter att öka och att Europa historiskt sett står för en stor del av den totala utsläppsmängden är detta att betrakta som minimikrav.

Vad som ovan anförs om EU:s klimat- och energimål till 2030 bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige ska även verka för att EU antar en målsättning att nå nollutsläpp vid senast 2050 och att all energiproduktion då ska vara förnybar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet föreslår även en grundläggande reform av EU:s handelssystem med utsläppsrätter, EU ETS. Handelssystemet är EU:s viktigaste styrmedel för att minska utsläppen och för att det skapas ett högt pris för förorenaren. Med nuvarande låga prisnivå fungerar inte systemet. Vi välkomnar därför kommissionens förslag till åtgärder för att stärka handelssystemet med en brantare utsläppskurva, undanhållande av 900 miljoner utsläppsrätter och en s.k. reserv för marknadsstabilitet för utsläppsrätterna, men de är inte tillräckliga. Vänsterpartiet vill ha ett lägre utsläppstak (dvs. en brantare linjär utsläppskurva) som korresponderar med kravet om totala minskningar på

60 procent till 2030. Vi vill också ha ytterligare åtgärder i närtid (dvs. innan 2020) för att komma till rätta med problemet med överutbud av utsläppsrätter och det för låga priset på utsläppsrätter t.ex. genom att fler utsläppsrätter tas bort från marknaden. Alla utsläppsrätter måste auktioneras ut. Om en aktör i handelssystemet i dag kraftigt minskar sina utsläpp, eller tar bort dem helt och hållet, tillfaller utsläppsrätterna bara någon annan i systemet. Det motverkar omställningsprocessen i Europa. Därför vill vi att en funktion om annullering av utsläppsrätter ska läggas in i handelssystemet. En väg skulle vara att använda den reserv för marknadsstabilitet som föreslås införas och tillåta den att ta emot utsläppsrätter som permanent tas bort från systemet, dvs. annulleras. Denna reserv bör införas tidigare än 2021, som nu är föreslaget. Ett annat alternativ för att stärka reformeringen inom handelssystemet är att, i likhet med vad Storbritannien redan infört, sätta ett golv för lägsta pris för utsläppsrätter. Sverige bör driva dessa krav på reformering av EU ETS.

Vad som ovan anförs om reformering av EU:s handelssystem med utsläppsrätter bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Våra föreslagna klimat- och energimålsättningar är långtgående, men de är fullt realistiska samt i linje med vår syn om klimaträttvisa och vad världen behöver om vi ska förhindra en eskalerande klimatförändring. Men det handlar inte bara om att ta klimatansvar. Att ställa om innebär också en möjlighet till att skapa många nya gröna jobb. Enligt EU-kommissionens konsekvensanalys har de nya klimat- och energimålen en positiv nettoinverkan på skapandet av nya jobb i Europa. Vi delar den analysen och ser våra skarpare mål som ett sätt att skynda på omställningen och möjligheter att skapa mängder av nya jobbtillfällen i Europa. År 2014 arbetade ungefär 130 000 personer inom den snabbt växande solenergibranschen i Tyskland – en bransch som har stora möjligheter att växa i Sverige. Danmark är ledande i Europa i produktion av ekologiska livsmedel, något som skapar tusentals jobb både på landsbygden och inom förädling. Här i Sverige har vi stora möjligheter att skapa tusentals gröna jobb inom byggsektorn genom att ge stöd till hållbara renoveringar av t.ex. miljonprogrammets bostäder och offentliga lokaler som skolor och äldreboenden. Detta är bara några exempel på hur en omställning går hand i hand med skapandet av nya jobb och en fungerande välfärd.

5.5 Bindande och rättvisa klimatavtal

Kyotoprotokollet är det internationellt bindande avtal som finns och som på klimattoppmötet i Doha, COP 18, beslutades att förlängas till 2020. Förhoppningen är att klimattoppmötet i Paris, COP 21, leder till ett helt nytt rättsligt bindande globalt avtal som träder i kraft 2020, då det ska ersätta Kyotoprotokollet. Kyotoprotokollet har

bristande ambitioner samt en svaghet i att stora utsläppsländer som USA, Kanada och Japan inte är med. Men i protokollet finns en rättvis ansvarsfördelning mellan industri- och utvecklingsländer och principer om ansvarsfördelning mellan nord och syd. Sverige bör verka för att det internationella klimatavtal som sluts efter Kyotoprotokollet ska vara legalt bindande och att avtalet ska vara rättvist i så måtto att industriländer ska ta ett större ansvar än utvecklingsländer. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I en forskningsrapport från norska klimatforskningsinstitutet Cicero 2011 konstateras att inte mindre än 26 procent av de globala koldioxidutsläppen kommer från produktion av varor som konsumeras i ett annat land. Flödet av varor från u-länderna till konsumenter i rika länder tenderar att bli allt större. Totalt har de fattiga ländernas utsläpp från varor som skickas till i-länderna fyrdubblats sedan 1990. Den totala mängden är större än vad i-länderna har lyckats minska sina utsläpp med genom Kyotoprotokollet. Ett flertal andra internationella studier pekar även de på att en stor andel av den utsläppsökning som skett globalt de senaste decennierna beror på den rika världens ökande konsumtion.

För att uppnå rättvisa klimatavtal måste hänsyn tas till den rika världens ökade konsumtion. Sverige ska verka för att en konsumtionsbaserad bokföring blir central i de internationella klimatförhandlingarna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.6 Klimatfinansiering

I FN:s klimatkonvention (UNFCCC) från 1992 är principerna för hur framtida klimatöverenskommelser ska göras klara. Det är de industrialiserade länderna som historiskt sett smutsat ned och därför måste ta ledningen för utsläppsminskningarna (Art 3.1). Vid klimatkonventionens toppmöte i Bali 2007 enades länderna om en handlingsplan för hur den rika världen ska stödja de som drabbas värst av klimatförändringarna. En av knäckfrågorna är hur teknik och resurser ska kunna föras över till syd. Handlingsplanen slår fast att de rika länderna måste hjälpa de fattiga med finansiellt stöd och ny teknik, och man konstaterar att resurserna måste vara ”tillräckliga, förutsägbara och beständiga”. Sverige bör verka för att klimatfinansiering inte ska ske på bekostnad av gjorda åtaganden rörande utvecklingsbistånd, dvs. finansieras utanför det ordinarie biståndet med nya additionella medel. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vid klimatmötet i Köpenhamn 2009 kom parterna överens om att etablera den Gröna Klimatfonden (Green Climate Fund, GCF). Fonden ska stödja utvecklingsländerna

genom insatser för klimatanpassning och minskade utsläpp av växthusgaser. Behoven är nu stora att snabbt få fram tillräckliga medel till fonden som fortfarande är under uppbyggnad. Regeringen har beslutat om att bidra med fyra miljarder kronor till den Gröna klimatfonden under perioden 2015–2018. På FN:s klimatomöte i Cancún 2010 enades man om att 100 miljarder dollar per år från 2020 bör avsättas för klimatåtgärder i fattigare länder.

Vänsterpartiet ifrågasatte under många år den tidigare regeringens hantering av intäkterna från EU:s handel med utsläppsrätter. Enligt EU:s direktiv om handel med utsläppsrätter (2009/29/EG) ska minst 50 procent av intäkterna från auktioneringen av utsläppsrätterna gå till klimatåtgärder. Den tidigare regeringen öronmärkte dock inte dessa intäkter, utan man tillförde dem endast till statsbudgeten. Vänsterpartiet välkomnar därför att regeringen i år beslutat att över hälften av intäkterna ska gå till Gröna Klimatfonden.

Inför Paris och kommande klimatomöten är det av stor betydelse att Sverige och EU prioriterar ansträngningarna att identifiera och genomföra åtgärder för att öka klimatfinansieringen före och efter 2020 genom olika finansieringskällor.

5.7 En internationell översyn krävs av CDM

Mekanismen för ren utveckling (Clean Development Mechanism, CDM) är en av Kyotoprotokollets två projektbaserade mekanismer. Dess uttalade mål är att bidra till en hållbar utveckling i utvecklingsländer och samtidigt hjälpa industriländer att nå sina klimatmål. CDM tillkom emellertid inte för att i första hand öka takten i utsläppsminskningarna utan för att flytta genomförandet av redan beslutade åtgärder från industriländerna till platser där de är billigare att genomföra. Det innebär att rika länder genom investeringar i CDM-projekt kan köpa utsläppskrediter från fattiga länder och sedan tillgodoräkna sig dessa som sina egna utsläppsminskningar.

För att CDM ska fungera som det är tänkt förutsätter det att systemet verkligen leder till utsläppsminskningar. För att uppnå utsläppsminskningar måste CDM-projekten vara ”additionella”, dvs. de skulle inte ha kommit till stånd i mottagarländerna utan de rika ländernas finansiering. Om rika länder investerar i CDM-projekt som skulle ha blivit av även utan de rika ländernas finansiering kommer mängden växthusgaser i världen att öka. Det beror på att det land som köper utsläppsminskningarna gör en CDM-investering i stället för att minska utsläppen inom sitt eget land.

Flera internationella granskningar pekar på stora brister i CDM:s miljöeffekter. Enligt Öko-institutet i Tyskland kan man ifrågasätta om 40 procent av projekten verkligen är additionella. Forskning från Stanford University i USA angav att hälften av

de klimatprojekt som Sverige och många andra rika länder satsar på i utvecklingsländer inte ger några minskningar av utsläppen av växthusgaser (Michael Wara, Measuring the Clean Development Mechanism's performance and potential, 2009).

Själva idén med CDM är att det ska vara billigare och mer kostnadseffektivt att klimatinvestera i fattiga länder jämfört med att endast genomföra nationella klimatåtgärder. Men CDM:s kostnadseffektivitet ifrågasätts. Scocco & Alfredsson menar i rapporten "Konsten att nå både klimatmål och tillväxt" (Institutet för tillväxtpolitiska studier [ITPS], nuvarande Tillväxtanalys, 2008) att kostnadseffektiviteten för åtgärder på hemmaplan kraftigt underskattas. Rapporten menar att föreställningen att det är billigt att minska utsläppen i länder som är fattiga inte stämmer.

Även den liberala tankesmedjan Fores har ifrågasatt CDM:s kostnadseffektivitet. De menar att det är "en överdrift" att kalla CDM för kostnadseffektiv. Det mest effektiva sättet att minska utsläppen är att alla minskar sina egna utsläpp på hemmaplan. Att köpa utsläppsminskningar utomlands kommer alltid att vara sämre än det, enligt Fores (Gabriella Larsson, Köp av utsläppsminskningar utomlands, Fores 2008).

Vänsterpartiet menar att CDM-systemet måste ändras i grunden i syfte att i-länderna ska göra sina minskningsåtaganden på hemmaplan och att CDM endast kan användas utöver dessa åtaganden.

5.8 Tekniköverföring

För att utvecklingsländer ska ha några möjligheter att bromsa sina egna utsläpp och samtidigt utvecklas behöver de få tillgång till modern miljöteknik. Genom att förändra patentlagstiftningen skulle tekniköverföring gynnas. Innovationerna inom förnybar teknik, jordbruk och datamodulering i syfte att förutsäga väder o.s.v. finns ofta koncentrerade hos företag inom den rika världen. När utvecklingsländer vill utveckla tekniker för förnybar energi och hållbar livsstil, t.ex. genom att bygga ut vindkraften, måste de antingen betala dyra patentlicenser eller använda gammal teknik där patenträtten gått ut. De har helt enkelt inte råd med den modernaste och miljövänligaste tekniken.

Ett center för tekniköverföring har visserligen inrättats (CTCN i Köpenhamn), men annars saknas konkreta politiska initiativ för att underlätta tekniköverföring till utvecklingsländer. Sverige borde ta liknande initiativ och driva på EU och andra industriländer så att en storskalig tekniköverföring kan komma till stånd. Det skulle bl.a. kunna göras genom en reform av bestämmelser kring patent och immaterialrätt på vissa utvalda tekniker. Sverige bör i internationella klimatförhandlingar och andra forum

verka för att grön teknik som begränsar klimatförändringarna bör ges samma undantag inom TRIPS-avtalet som livsbesparande mediciner. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.9 Genusperspektiv på klimatåtgärder

Globalt har genusinriktade projekt som syftar till att antingen minska utsläppen eller anpassa sig till klimatförändringarna visat att kvinnors fulla delaktighet i beslut räddar liv, skyddar känsliga naturresurser och minskar utsläppen av växthusgaser. I många utvecklingsländer har kvinnor och män haft olika roller när det gäller hantering av naturresurser. Med ett förändrat klimat kan kvinnor, som ofta ansvarar för vatten- och matförsörjning, bli särskilt drabbade. Alla mekanismer eller finansieringar för katastrofhantering, utsläppsminskning eller anpassning kommer att vara otillräckliga ifall kvinnor inte deltar fullt ut i utformning, beslutsfattande och genomförande. För att klimatanpassningen ska vara effektiv måste bakomliggande underlag innehålla genusanalyser av de åtgärder som görs. Sverige bör vara drivande för att jämställdhetsperspektivet och vikten av kvinnors delaktighet särskilt lyfts fram i alla klimatpolitiska sammanhang internationellt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Klimatpolitik i Sverige

6.1 Inför nationellt förbud mot fossil utvinning

För att Sverige ska vara ett föregångsland i klimatomställningen krävs politisk handlingskraft. Bolag har sökt efter skiffergas på en rad platser i Sverige, bl.a. på Öland och i Skåne. Skiffergas är fossilgas som bildas och binds i berggrund som består av skiffer. Det globala kommersiella intresset för denna energikälla är stort. Utvinning av ännu mer fossil energi skulle motverka den nödvändiga energiomställningen och dessutom riskera stora negativa miljöeffekter. Ett nationellt förbud mot utvinning av fossil energi bör införas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I händelse av att riksdagen inte antar ovan nämnda förslag på nationellt förbud måste kommunernas självbestämmande värnas. Kommunal vetorätt mot utvinning av fossil energi bör införas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.2 Avveckla Vattenfalls brunkolsverksamhet i Tyskland

Sedan början av 1990-talet innehar svenska Vattenfall fyra brunkolskraftverk i östra Tyskland. Kolkraftverken förses med brunkol från fem gruvor i öppna dagbrott. De

samlade utsläppen från Vattenfalls brunkolsverksamhet uppgick 2013 till 62 miljoner ton. Det är mer än Sveriges samlade utsläpp. Vattenfall har dessutom haft planer på att öppna ett antal nya dagbrott som sammantaget innehåller hela 1,2 miljarder ton brunkol.

Vänsterpartiet anser att Vattenfall ska vara det ledande energiföretaget i omställningen till en ekologiskt och ekonomiskt uthållig energiförsörjning. Bolaget bör genomföra en övergång till hållbar energiproduktion baserad på förnybara energikällor. Vi anser därför att Vattenfalls brunkolsverksamhet inte ska säljas utan istället successivt avvecklas. Vid försäljning till ny ägare skulle det bli fritt fram att driva brunkolsverksamheten vidare vilket skulle riskera stor negativ klimatpåverkan som följd. Se vår motion Vattenfall 2015/16:V250 där Vänsterpartiets förslag angående bolaget finns samlade.

6.3 Tydliggör konsumtionens påverkan på klimatet

En studie av Globala energisystem vid Uppsala universitet presenterade i september 2011 Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser. I studien ingick alla de utsläpp som svenska medborgare orsakar, dels genom konsumtion av inhemska och importerade produkter, dels genom de direkta utsläppen i offentlig sektor och i hushåll. Även utsläpp som svenskar orsakas pga. flygresor och övriga internationella transporter var medtagna. Resultatet från studien visade att de totala utsläppen ökade med ca 20 procent under perioden 1993–2005. I den officiella statistiken för Sverige under samma period uppvisas i stället en minskning med 10 procent.

En sammanställning från Naturvårdsverket år 2015 visar att denna trend har förstärkts. Under perioden 1993 till 2012 har den del av utsläppen från svensk konsumtion som sker i andra länder ökat med 50 procent. Under samma tjugoårsperiod har de inhemska utsläppen i Sverige som orsakats av konsumtion minskat med 30 procent.

Vänsterpartiet anser att detta belyser två viktiga insikter. För det första att sambandet mellan ekonomisk tillväxt och klimatpåverkan inte är brutet. För det andra att rättvisa globala klimatavtal och nationella målsättningar behöver konsumtionsbaserad bokföring av växthusgasutsläppen. Alla utsläpp måste inkluderas. Vi löser inte klimatkrisen genom att flytta utsläppen utomlands.

I nuläget rapporterar Naturvårdsverket årligen sin officiella statistik av växthusgasutsläpp till UNFCCC, FN:s klimatkonvention. I denna statistik ingår endast de utsläpp som sker inom Sverige. Den bygger med andra ord på ett produktionsperspektiv. Utsläppen från vår konsumtion synliggörs med andra ord inte, och därmed finns inte heller åtgärder och styrmedel för att komma till rätta med dessa

snabbt växande utsläpp. Sammanslutningen Klimatmålsinitiativet har föreslagit att ett nytt etappmål införs för att mäta och minska Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp. Vänsterpartiet välkomnar det förslaget och kommer att lyfta det inom ramen för Miljömålsberedningen.

I ett konsumtionsperspektiv ingår hela produktionskedjan av varor och tjänster, med hänsyn även till utsläpp som sker i andra länder, orsakad av svensk konsumtion. Däremot räknas utsläppen för det som exporteras från Sverige bort då konsumtionsutsläppen beräknas. Fram till dess att ett etappmål för konsumtionsrelaterade utsläpp införs anser Vänsterpartiet att det är av stor betydelse att dessa utsläpp uppmärksammas. Naturvårdsverket bör ges i uppdrag att till sin årliga officiella statistik av växthusgasutsläpp i Sverige som rapporteras till FN:s klimatkonvention även rapportera de konsumtionsbaserade utsläppen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.4 Minska köttkonsumtionen

Livsmedelskonsumtionen, och köttkonsumtionen i synnerhet, har stor påverkan på klimatet. Sedan 1950-talet har världens köttkonsumtion mer än femfaldigats. Om inget görs kommer världens konsumtion av kött att fördubblas till 2050 jämfört med 1999 års nivåer. Enligt FAO-rapporten *Livestock's Long Shadow* står den globala animalieindustrin för 18 procent av världens totala utsläpp av växthusgaser. I Sverige står animalieindustrin för utsläpp på närmare 10 miljoner ton växthusgaser, nästan lika mycket som utsläppen från alla personbilar i Sverige (Greenhouse gas emissions from Swedish consumption of meat, milk and eggs 1990 and 2005, SIK Rapport 794 2009, s. 26). Forskarnas slutsats är att om vi vill ha en hållbar klimatutveckling måste vi äta mindre kött. Enligt beräkningar från FN:s klimatpanels senaste rapport 2013 tyder mycket på att klimatpåverkan från animalieproduktionen är högre än vad som tidigare beräknats.

Enligt FAO:s rapport kan boskapssektorn vara en av de största orsakerna till förlusten av biologisk mångfald då den nyttjar 30 procent av jordens landyta och 70 procent av all jordbruksmark i världen. Boskapssektorn är dessutom en av de främsta orsakerna till skövlingen av tropisk skog. Hela 70 procent av den tidigare skogsmarken i Latinamerika har omvandlats till betesmark. Regnskog skövlas även för odling av djurfoder som sedan exporteras till exempelvis EU:s köttproduktion, inte minst soja.

Stora delar av världen lider av vattenbrist. Enligt FAO står boskapssektorn bakom en stor del av det ökade användandet av vatten och nyttjar över åtta procent av världens vattenresurser. Köttproduktion förbrukar mycket mer vatten än produktion av

vegetabilier. För att producera ett kilo vegetabilier krävs mellan 400 och 3 000 liter vatten, medan kycklingkött kräver 6 000 liter och nötkött 15 000 liter eller mer (Stockholm International Water Institute, More Nutrition Per Drop, 2004). För att hushålla med vattnet borde vi alltså äta mer vegetabilier och mindre kött. Det är också skillnad i klimathänseende på olika köttslag. Viltkött och fisk bidrar med minimala utsläpp av växthusgaser.

Med internationella mått mätt är Sverige en storkonsument av animaliska produkter. Vår påverkan på klimatet är långt större än vad som är hållbart. Den svenska köttkonsumtionen har sedan 1990 ökat med 47 procent till 88,5 kg per person och år 2013. Konsumtionsökningen består till största delen av importerat kött. Den ökande köttkonsumtionen har fått de svenska utsläppen att öka kraftigt. Enligt ”Trends in greenhouse gas emissions from consumption and production of animal food products” (Cederberg, Hedenus, Wirsenius, Sunesson, Animal July 2012) har utsläppen från den svenska konsumtionen av animalier ökat till 10 miljoner ton koldioxidekvivalenter. 10 miljoner ton är nästan lika mycket som utsläppen från Sveriges personbilar.

Enligt Naturvårdsverkets rapport ”Genusperspektiv på allmänhetens kunskaper och attityder till klimatförändringen” (2009) är mer än hälften av svenskarna beredda att minska sin köttkonsumtion för klimatets skull. Bland kvinnor är siffran så hög som 69 procent och en betydande andel har redan minskat sin konsumtion. Riksdag och regering har en helt avgörande roll för att underlätta för svenskarna att fortsätta att minska sin klimatpåverkan genom ett klimatsmart ätande.

En ansvarsfull hållning vore därför att anta ett nationellt mål om en minskad köttkonsumtion. En handlingsplan bör tas fram för hur klimatpåverkan av livsmedelskedjan, inklusive animalieproduktionen, ska minskas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I Vänsterpartiets motion från föregående riksdagsår, 2014/15:255 Hållbar mat, har vi tidigare redogjort för våra förslag för en mer hållbar matproduktion.

6.5 Utred koldioxidransonering

Koldioxidransonering innebär att ett tak sätts upp för utsläpp av koldioxid och att utsläppen fördelas lika inom befolkningen genom ransoner. Ett antal olika modeller för detta har utvecklats i Storbritannien. Förutom att ett tak sätts för utsläppen kan många andra fördelar finnas. Vi vet att höginkomsttagare, och män generellt, orsakar högre utsläpp av växthusgaser än låginkomsttagare och kvinnor. I motsats till dagens förhållande skulle ett ransoneringsystem innebära att höginkomsttagare måste betala till låginkomsttagare om de vill göra större utsläpp än de tilldelats.

Vänsterpartiet menar att det är för tidigt att fastställa att koldioxidransonering skulle vara ett effektivt sätt att hejda klimathotet. Förutom kostnadsberäkningar för att införa ransonering behövs underlag för bl.a. hur det påverkar andra styrmedel och de offentliga investeringarna för att minska utsläppen av koldioxid. En utredning bör därför tillsättas för att belysa effekterna av att införa koldioxidransonering i Sverige. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Jonas Sjöstedt (V)

Jens Holm (V)

Maj Karlsson (V)

Hans Linde (V)

Karin Rågsjö (V)

Mia Sydow Mölleby (V)